

LİMAN ÇALIŞANLARI İÇİN ÇEŞİTLİ EĞİTİM FAALİYETLERİ VE LİMAN SAHA ÇALIŞANLARININ MESLEKİ YETERLİLİK BELGELENDİRMELERİNİN YAPILMASI

Mustafa Cumhur KOCABAYLIOĞLU¹

ÖZET

Limancılık sektörü; denizcilik, ulaştırma, lojistik gibi faaliyet alanları birbirlerini etkileyen bir yapı içerisinde bulunmaktadır. Limancılık istihdam yoğun, yetişmiş insan gücüne ihtiyaç duyan bir sektördür. İnsan faktörü liman etkinliğini ve verimliliğini etkileyen, işletme giderleri içerisinde ilk sıralarda yer alan, tüm yönleri ile limanın başarısını etkileyen en önemli unsurdur. Liman kendi içerisinde farklı bilgi ve beceri gerektiren çok sayıda değişik iş gücünü kapsamaktadır. Dünyada son yirmi yılda bilişim ve otomasyon sistemlerinde dikkat çekici bir gelişim yaşanmıştır. Söz konusu gelişmeler liman yönetimi ve liman operasyonlarının otomasyona geçmesine vesile olmuştur. Limanların bilişim sistemlerini kullanması ve otomasyona geçmeye başlaması limanlardaki iş gücünün önemini azaltmamış, özellikle kalifiye elemana olan talebi arttırmıştır.

1. ÜLKEMİZDE LİMANCILIK SEKTÖRÜNÜN İŞ GÜCÜ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ülkemizde bulunan toplam 179 adet limandan 59 adedi TÜRKLİM üyesidir. TÜRKLİM üyesi limanlar ülkemizin en büyük limanları olmakla birlikte, limanlardaki toplam istihdamın %65'ini oluşturmaktadır. Yakın bir zamanda yeni üyeler ile TÜRKLİM limanlarında istihdam edilen personelin toplam liman çalışanlarındaki payının %80'i aşması beklenmektedir.

Türklım üyesi limanlarda mavi yakalı, operatör ve taşeron olmak üzere toplam 15.183 personel istihdam edilmektedir. TCDD işletmesinde yer alan İzmir ve Haydarpaşa limanları ile 2014 yılı içerisinde özelleştirilen Derince limanında yaklaşık toplam 1.400 kişi çalışmaktadır. Ülkemizde hizmet veren diğer yük limanlardaki mavi yakalı, operatör ve taşeron personelin ise yaklaşık 6.500 kişinin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Söz konusu personelin yaklaşık 8.200 kişisi (%35,7 si)

¹ İş Makineleri Operatörleri Eğitim Yöneticisi, Marport,
cumhur.kocabaylioglu@marport.com.tr

operatör olarak hizmet vermektedir. Türklim üyesi limanlarda istihdam edilen operatör sayısı ile yaklaşık 5.500 kişidir (Türklim - 2015).

Tablo 1: Limanlardaki istihdam durumu

Limnlar	Mavi Yaka	Operasyon Personeli	Taşeron	Toplam
Türklim	3.650	5.500	6.050	15.200
TCDD Limanları ⁽¹⁾	950	450	N/A	1.400
Diğer Limanlar	1.850	2.350	2.400	6.600
Toplam ⁽²⁾	6.450	8.300	8.450	23.200

(1) İzmir, Haydarpaşa ve 2014 yılında özelleştirilen Derince limanları

(2) Tüm personel sayıları yuvarlatılarak verilmiştir.

KAYnak: Türklim - 2015

Son 25 yılda sayıları hızla artan ve denizcilik sektörüne eleman yetiştiren ortaöğretim (meslek liseleri) ve yükseköğretim (meslek yüksekokulu, yüksekokul ve fakülteler) kurumlarının çoğalması limancılık sektöründe ihtiyaç duyulan yetişmiş insan gücünün sistematik eğitiminin önünü açmıştır. Günümüzde müfredat programı içerisinde limancılık ile ilgili derslerin de yer aldığı 64 adet limancılık eğitimi veren lise, 3 adet limancılık eğitimi veren yüksekokul, 17 adet limancılık eğitimi veren meslek yüksekokulu ile 10 adet limancılık eğitimi veren fakülte bulunmaktadır.

Türkiye’de, müfredat ve isim olarak çok benzer olanlar da dâhil, denizcilik ve limancılık eğitimi üzerine aynı adlı 3 adet Denizcilik Fakültesi, 1 adet Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi, 1 adet Gemi İnşaatı ve Denizcilik Fakültesi, 2 adet Deniz Bilimler Fakültesi, 2 adet Denizcilik Yüksekokulu ve 1 adet Deniz İşletmeciliği ve Yönetimi Yüksekokulu bulunmaktadır (*). Limancılık eğitime yönelik lisans programları bunların dışında 3 Mühendislik Fakültesi bünyesinde yer almaktadır. Denizcilik eğitimi konusunda hizmet veren yükseköğretim kurumlarının programlarında limancılığa yönelik ders sayısının azlığı göze çarpmaktadır. Müfredatlarda yer alan limancılık ders içeriklerinde

(*) 9 Eylül Üniversitesi Bergama Meslek Yüksekokulu İş Makineleri Operatörlüğü Programı – bu sıralamaya ilave edilecektir.

üzerinde ağırlıkla durulan konular şunlardır: limanların işlevleri, liman yapısı ve yük elleçleme ekipmanları, limanlarda taraflar ve paydaşlar, yük, gemi ve ekipman türleri, liman tasarımının ekonomisi ve yük, gemi ve ekipman türleri, liman tasarımının ekonomisi ve liman içi yerleşim, liman trafik kontrolü, liman lojistik hizmetleri, yük elleçleme verimliliği, dokümantasyon ve düzenlemeler, liman yönetimi ve organizasyonu, liman pazarlaması, liman finansmanı, insan kaynakları yönetimi (Çimen Karataş Çetin ve Gamze Arabelen, 2013).

Türkiye’de mevcut şartlarda verilen denizcilik eğitime bakıldığında, özellikle limanlara kalifiye eleman yetiştirme konusunda yetersiz kalındığı görülmektedir. Birçok denizcilik eğitimi veren kurumda denizcilik işletmeleri yönetimi bölümü dışındaki diğer bölümlerde limancılığa ilişkin derslerin yer almadığı bilinmektedir. Gerek yükseköğretim gerekse lise boyutunda verilen denizcilik eğitiminde limancılığa yönelik olarak verilmesi gereken ders sayısı ve içeriği bakımından geliştirilmesi gerekmektedir. Kamu kurumları ve özel sektör açısından bakıldığında limanlarımızda verilen hizmete uygun kalifiye eleman bulunmaması sorunu yaşanmaktadır. T.C. Ulaştırma Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen 9. ve 10. Ulaştırma Şuraları (1998-2009) Denizyolu Ulaştırması Komisyon raporunda da sektörün eğitilmiş işgücü talebinin tam olarak karşılanmadığı belirtilmiştir. Denizcilik ve limancılık sektörüne eğitilmiş işgücü sağlayan fakülte ve yüksekokulların yanı sıra üretimde kullanılacak ve üretimin hızlı, verimli, ekonomik olarak gerçekleşmesinde rol üstlenecek vasıflı ara eleman ihtiyacını karşılayacak eğitim-öğretim kurumlarına ihtiyaç belirtilerek, limancılık ve denizcilik konusuna gereken önemin verilmesi hedeflenmiştir (9. Ulaştırma Şurası Denizyolu Ulaştırması Komisyon Raporu, 1998). 2009-2013 dönemi için ortaya konulan Ulaştırma Bakanlığı Stratejik Plan’ında 5. stratejik amaç olarak, ulaştırma sektöründe karar alma ve planlama sürecinde etkinliği arttıracak bir yapı oluşturulması ve uzmanlaşmış insan kaynağı ile kurumsallaştırmanın geliştirilmesi, bunun için de eğitime gereken önemin verilmesi benimsenmiştir. Orta ve uzun vadede ise denizcilik ve limancılık sektöründe hizmet vermekte olan kamu kurum ve kuruluşlarının birikimlerinden de yararlanılarak, sektörün ihtiyacı olan mesleki eğitim almış, nitelikli personel talebinin karşılanmasının yanı sıra, sektörde yaşanan sorunlara çözüm getirmek için gerekli bilimsel incelemeleri yapmanın denizcilik sektörünü geleceği için çok faydalı olacağı belirtilmiştir (Ulaştırma Bakanlığı Stratejik Plan, 2009-2013). Bu anlamda, akademik eğitimin yanı sıra limanlarda saha içinde çalışacak personelin mevcut ekipmanları kullanması için gerekli eğitimleri almaları gerek liman güvenliği gerekse limanların verimli çalışması için bir ön şarttır. Limancılık sektöründe meslek standartlarının belirlenmesi ve

mesleki eğitimlerin bu standartlar çerçevesinde verilmesi gerekliliği öne çıkmaktadır (Çimen Karataş Çetin ve Gamze Arabelen, 2013).

Denizcilik sektörü istihdam yoğun sektörler içerisinde yer almaktadır. Farklı uzmanlık alanına sahip çok sayıda kişi limanda çalışmakta gemi ve yük operasyonlarında hizmet vermektedir. Ağır iş kolu sayılan limanlarda gerek can ve mal kayıplarının yaşanmaması gerekse limanın etkin ve verimli çalışması için kalifiye insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlayış ile limanlarda çalışacak personelin bilgi ve becerilerinin artırılması, standart bir eğitim seviyesine ulaştırılması amacı ile hizmet verecek eğitim kurumunun kurulması gerekmektedir. Kurulacak eğitim kurumu yasal bir zorunluluk olarak gündeme gelen, limanda çalışacak personelin yaptığı işe uygun sertifika almasını sağlamalıdır.

Sektördeki her bir yatırımın karşılığı yeni personel ihtiyacıdır. Büyüyen limancılık sektörü her gün daha fazla işgücüne ihtiyaç duymaktadır. Sektörün ihtiyaç duyduğu personelin eğitimi ise ancak bir eğitim kurumunda sistemli ve programlı bir eğitim ile mümkündür. Günümüzde yeni işe giren bir elemanın, işe girdikten sonra yapacağı işi öğrenmesi işletmenin yüksek maliyete katlanması demektir. Her zaman mümkün olmasa da her işletme tecrübeli elemana yönelmektedir. Yeni istihdam edilen bir personelin iş ortamında yaptığı işi öğrenmesi geride kalmıştır. Limanların iş başı zorunlu eğitimleri genellikle mevcut elemanlarının yeterliliklerinin geliştirilmesi, emniyet, güvenlik, sağlık gibi sürekli eğitim gerektiren konular ile değişen koşullarda bilgilerinin güncellenmesi ile sınırlı kalmaktadır. Hangi sektörde olursa olsun bir kurum için insana yapılan yatırım geri dönüş süresi en kısa ve en verimli yatırımdır.

Limancılık sektörü zamana karşı yarışılan bir sektördür. Limancılık en küçük, sıradan bir hatanın can ve mal kaybı ile sonuçlanabileceği ender iş kollarından birisidir. Aynı zamanda limancılık iş kolu olarak bilgi ve becerinin uygulamaya döküldüğü bir alandır. Örneğin bir operatörden bir ekipmanı doğru ve verimli kullanması beklenmektedir. Bu ise sadece teorik bilgi ile elde edilemeyecek bir yeterliliktir. Zira limanda çalışan personelden konuyu bilmesi değil, gerektiğinde insiyatif de kullanarak işi doğru yapması beklenmektedir. Liman çalışanına yapacağı iş ile ilgili reflekslerin kazandırılması ancak yapacağı işin uygulamasının yaptırılması ile mümkün olabilmektedir. Bir operatörün kullanacağı ekipmana ilişkin el becerisini kazanabilmesi ancak kullanacağı ekipmanın üzerinde geçireceği yeterli zaman sonucu oluşabilecektir. Gerekli becerinin kazandırılmasında ekipman simülatörleri kullanılmalıdır. Ancak her koşulda iş ancak uygulama aşamasında öğrenilebilecektir. Liman ekipmanları ise gerek ilk yatırım bedeli, gerekse işletme maliyeti yüksek ekipmanlardır. Dolayısı ile orta ve yükseköğretimde uygulamaya yönelik personelin yetiştirilmesi

mümkün olamamaktadır. Ancak eğitim kurumlarının bir müfredat dahilinde sistematik eğitim vermesi personel gelişimi için mutlak şartlardan birisidir. Gerekli iş gücünün temini için limanların her birinin kendi başına personel eğitmesi uzun zaman almakta ve maliyeti yüksek olmaktadır. Bu neden ile, özel sektörün finansman ve bilgi gücünü kullanarak bir eğitim merkezini oluşturulması, sektörün öncelikli hedefi olmuştur.

Diğer sektörlerde olduğu gibi, limancılıkta son yıllarda dünya ticaretinin büyümesinden, konteynerleşme ve malların ulaşım zinciri içindeki hareketini yönetmeye, takip etmeye yarayan yeni bilgi - iletişim teknolojileri, multi- modal taşıma sisteminin yaygınlaşması ve liman faaliyetlerinin gittikçe az sayıdaki küresel liman işletmecileri kontrolü altına girmesinden dolayı, değişikliğe uğramaktadır.

Limancılık iş dünyasında yaşanan değişimi şöyle özetleyebiliriz

Tablo 2. Nereden...Nereye...

Nereden.....	Nereye.....
Vasıfsız işçi	Çok yönlü / ihtisaslaşmış işçi
İşçi yoğun faaliyetler	Kapital yoğun faaliyetler
Her çeşit yük elleçleme	İhtisaslaşmış faaliyetler
Gelişigüzel işe alma	Devamlı iş güvencesi
Yarı bağımsız posta çalışması	Limana İdaresince yönlendirilen ekipler
Gayriresmi iş üzerinde eğitim	Sertifikalandırılmış eğitim
Erkek işgücü	Erkek – kadın işgücü

Kaynak: Türklüm - 2015

Limana çalışanlarının eğitimi için tasarlanan yetkinlik temelli çerçeve , şu hususları içermektedir:

- Limanlarda sağlık ve güvenliği korumak ve iletirmek
- Liman işçilerinin yeteneklerini arttırmak ve profesyonel konumları ile refahlarını yükseltmek

- Yük elleçleme ve diğer liman operasyonlarının ileri yöntemlerle yapılmasının getireceği azami sosyal ve ekonomik faydayı sağlamak
- Yük elleçleme verimliliğini iyileştirmek ve liman faydalanıcılarına sağlanan hizmetin kalitesini arttırmak ve
- Liman içinde ve çevresindeki doğal çevreyi korumak ve limanlarımızda düzgün ve sürdürülür bir ortam yaratmaktır.

Ancak, verilen eğitimin iş yaşamının istek ve ihtiyaçlarından kopuk olduğu, iş yaşamının kendine özgü dinamizminin eğitime gerektiği ölçüde yansıtılmadığı her vesile ile ifade edilmektedir. Buna bağlı olarak işverenler tarafından dile getirilen diğer bir eleştiri ise, gerek örgün ve gerek yaygın eğitim faaliyetleri sonucunda verilen "diploma" ve "belge"lerin kişilerin sahip oldukları bilgi ve becerileri yeterince ve güvenilir biçimde yansıtmadığı yönündeki yaygın kanıdır. Çalışarak beceri edinen kişilerin büyük bir bölümü ise, sahip oldukları becerilerini belgelendirememektedirler.

İşçi ve işveren kesiminin sistemin işleyişinde etkin olarak yer alamaması sebebiyledir ki, eğitim programları eğitim veren kuruluşlarca tek taraflı olarak hazırlanmaktadır. Bu ise, eğitim kurumlarınca yetiştirilen kişilerin iş yaşamının istek ve ihtiyaçlarına uygun yetiştirilmemeleri ve bunun sonucu olarak işsiz kalmalarına sebep olmaktadır. Ayrıca, geçerli bir sınav ve belgelendirme sisteminin olmaması, herhangi bir şekilde belge sahibi olanların sahip oldukları bilgi ve beceriler konusunda güvenilirliği azaltmakta ve eğitim ve istihdam kuruluşları arasındaki koordinasyonu olumsuz yönde etkilemektedir.

2. TÜRKİYE LİMAN İŞLETMELERİ DERNEĞİ (TÜRKLİM)

Limancılık doğası gereği çok sayıda farklı kamu kurumu ve özel sektörün birlikte çalışmasını gerektiren bir sektördür. Limancılık sektörünün diğer kurumlar ile ilişkilerinin düzenlenebilmesi, kamu yararı doğrultusunda limanların hak ve menfaatlerinin korunması amacı ile sivil toplum kuruluşu olarak bir ara yüze ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye Liman İşletmecileri Derneği (TÜRKLİM) 1996 yılından günümüze kadar olan 19 yıl boyunca bu misyonu üstlenen Türk Limancılık sektörünün tek ve en büyük gücüdür.

TÜRKLİM bir yandan, bu alanda eğitim veren meslek lisesi, meslek yüksek okulu ve üniversitelerle yakın işbirliği içinde mevcut eğitimin kalitesini yükseltme çalışmalarına destek verirken öte yandan, eğitimin çıktılarının ulusal ve uluslararası düzeyde geçerli bir sistem içinde ölçülüp belgelendirilmesi için Mesleki Yeterlilik Kurumu

tarafından kurulan Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'ne limancılık sektörünün de dahil edilmesini sağlayarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Limancılık sektöründe çalışanların bilgi ve becerisinin belli bir seviyeye çıkarılması ve standardizasyonu emek yoğun limancılık sektöründe iş verimini arttıracaktır. Bu amaç doğrultusunda ilk adım limanda çalışan kişilerin meslek standartlarının belirlenmesidir. Belirlenen meslek standartları doğrultusunda mevcut ve mesleğe yeni girmek isteyen kişilerin akredite olmuş sınav merkezlerinde sınava alınarak başarılı olanların belgelendirilmesi ve ancak alanında mesleki yeterlilik belgesine sahip kişilerin istihdam edilmesi limanlarda iş gücü kalitesini arttıracaktır.

2015 yılı itibariyle:

- **Limn Operasyon Müdürü** (Resmi gazete tarih – Sayı / 28.12.2009 -27446)
- **Limn Terminal Şefi** (Resmi gazete tarih – Sayı / 28.12.2009 -27446)
- **Ambar ve Antrepo Şefi** (Resmi gazete tarih – Sayı / 28.12.2009 -27446)
- **Limn Vinç operatörü – SSG/RTG** (Resmi gazete tarih – Sayı / 12.05.2010 -27579 ; Rev.01 : 11.09.2015 – 29472 (Mükerrer)
- **Mobil Vinç Operatörü** (Resmi gazete tarih – Sayı / 21.03.2012 - 28240 (Mükerrer)
- **Limn saha Operatörü – CRS/ECS** (Resmi gazete tarih – Sayı / 12.05.2010 -27579 ; Rev.01 : 11.09.2015 – 29472 (Mükerrer)
- **Puantör** (Resmi gazete tarih – Sayı / 14.11.2010 -27759)
- **Forklift Operatörü** (Resmi gazete tarih – Sayı / 03.02.2010 -27482)
- **Pompa Tank saha Operatörü** (Resmi gazete tarih – Sayı / 14.11.2010 -27759)
- **İşaretçi** (Resmi gazete tarih – Sayı / 13.09.2014 - 29118 (Mükerrer)
- **Araç Yükleme Operatörü** (Resmi gazete tarih – Sayı / 13.09.2014 - 29118 (Mükerrer)
- **Kapı/ Kantar Görevlisi** (Resmi gazete tarih – Sayı / 13.09.2014 - 29118 (Mükerrer)
- **Terminal Çekici Operatörü** (Resmi gazete tarih – Sayı / 13.09.2014 - 29118 (Mükerrer)
- **Limn Operasyon Planlamacısı** (Resmi gazete tarih – Sayı / 13.09.2014 - 29118 (Mükerrer)

meslek standartları TÜRKLİM tarafından hazırlanmış, Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından onaylanarak Resmi Gazetede yayımlanmıştır. (www.turklim.org/kport/meslek-standartlari)

3. KARİYERPORT BELGELENDİRME MERKEZİ

Türkiye limanlarının mevcut durumunun ve sektörün Türkiye limanlarına bakışını belirlemek amacı ile 2013 yılında TÜRKLİM tarafından kapsamlı bir alan araştırması yapılmıştır. Araştırmaya göre limanlarımızın idari düzenlemeler ve alt yapıya ilişkin zayıflıklarından sonra;

(a)- “Türkiye’de liman işletmeciliğinin en acil çözülmesi gereken sorunları” belirlenmiş olup: “Limanda çalışacak kalifiye personel temininde, nitelikli personel bulmakta zorluklar yaşanmaktadır” sorunu bunların arasında öncelikli olarak yer almıştır.

(b)-“Limancılık sektörünün gelişmesini sağlayacak temel uygulamalar” arasında: “ Liman personeli için çeşitli eğitim faaliyetleri ve ara eleman sağlayacak eğitim kurumları açılmalıdır” önerisi tavsiye edilen uygulamalar arasında yer almıştır. Özellikle Liman operasyon elemanlarının yeterli iş eğitimini almamış olması ve kalifiye olmaması ve ara eleman temininde yaşanan zorlukların limancılık sektöründe sorun olarak öne çıktığı görülmektedir.

Bu doğrultuda TÜRKLİM tarafından meslek standartları hazırlanan ve MYK tarafından onaylanarak resmi gazetede yayımlanan meslek alanlarında TÜRKLİM ve MYK tarafından akredite olmuş sınav ve belgelendirme hizmeti veren bir “Mesleki Yeterlik ve Belgelendirme Merkezi (Kariyer Port)” işletmek amacını taşıyan proje 27 ay sonra 22.06.2013 tarihinde tamamlanmıştır. Proje sonunda TÜRKLİM bünyesinde “ KARİYER PORT Personel Belgelendirme Merkezi” kurulmuştur.

Mesleki Yeterlik Kurumu (MYK) tarafından tanımlanmış “Ulusal Meslek Standartları” ve “Ulusal Yeterliklere” uygun olarak, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKLİM) ve Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından resmi olarak tanınan “Sınav ve Belgelendirme İşlemleri” yapılmaktadır. KARİYER PORT Personel Belgelendirme Merkezi’nde aşağıda belirtilen mesleklerde Mesleki Yeterlilik sertifikası verilmektedir.

1. **Liman Forklift Operatörü**
2. **Liman Saha İstif Mk. Operatörü (CRS-ECS)**
3. **Mobil Vinç Operatörü (MHC)**
4. **Pompa Tank Saha Operatörü**
5. **Liman Vinç Operatörü (SSG/RTG)**

6. **Puantör**
7. **Endüstriyel Taşımacı**
(Türklim - 2015).

Bu mesleklere ilaveten halen çalışmaları devam eden aşağıdaki 5 meslekte de akreditasyon işlemleri tamamlandıktan sonra Mesleki Yeterlilik Sertifikası verilecektir.

1. **İşaretçi**
2. **Araç Yükleme Operatörü**
3. **Kapı/ Kantar Görevlisi**
4. **Terminal Çekici Operatörü**
5. **Liman Planlama Uzman**
(Türklim - 2015).

MYK Sertifikası ile birlikte Europass sertifikası da verilmektedir: Europass dokümanları, Avrupa Birliği düzeyinde bir eğitim programına girmek isteyen veya iş arayan Avrupa vatandaşlarının kullanımına açık ve sahip oldukları niteliklerini ve yeterliliklerini daha iyi göstermelerini sağlayan, Beceri ve yeterliliklerin Avrupa'da (Avrupa Birliği, EFTA/EEA ve aday ülkeler) açıkça ve kolayca anlaşılmasını sağlamak amacıyla verilen bir belgedir.

Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi; ulusal meslek standartlarının oluşturulduğu, mesleki ve teknik eğitim ve öğretim programlarının bu standartlara göre hazırlandığı, işgücünün mesleki yeterliliğinin akredite olmuş ve MYK tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlarca ölçme ve değerlendirme merkezlerinde yapılan teorik ve uygulamalı sınavlar sonucunda belgelendirildiği, alınan belgelerin ulusal ve uluslararası düzeyde kıyaslına bilirliliğinin sağlandığı, hayat boyu öğrenmenin desteklendiği, örgün eğitim almadan mesleği öğrenen kişilere bilgi ve becerilerini belgelendirme imkanı nın verildiği ve iş dünyası temsilcilerinin sürece ilişkin tüm kararlara aktif olarak katıldığı, kalite güvencesinin sağlandığı, adil, şeffaf ve güvenilir bir sistemdir.

Tablo 3. Mesleklerin uluslararası sınıflandırmadaki ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi'ndeki seviyeleri

Meslek Adı	Seviye	UMS Referans Kodu	UY Referans Kodu
Liman Pompa ve Tank Saha Operatörü	3	10UMS0095-3	12UY0063-3
Liman Saha İstif Makineleri Operatörü – CRS ve ECS	3	10UMS0060-3	12UY0064-3
Liman Vinç Operatörü – RTG ve SSG	3	10UMS0061-3	12UY0062-3
Mobil Vinç Operatörü – MHC, Sahil ve Gemi Vinci	3	12UMS0175-3	12UY0061-3
Liman Forklift Operatörü	3	10UMS0045-3	12UY0088-3

Kaynak: Türklim - 2015

Mesleki Yeterlilik Belgesi almak için başvuranlardan, hayat boyu öğrenim düşüncesi kapsamında hiçbir belge, diploma talep edilmemektedir. Adaylar Ulusal Yeterliliklerde yer alan Yeterlilik birimlerinden teorik ve performans sınavlarına tabi tutulmaktadır.

Teorik sınavlardan başarılı olup, performans sınavına katılan adaylar makine kullanmada yetersiz oldukları takdirde üzerinde pratik yaparak kullanmayı öğrenecekleri iş makinesi veya simülöründe becerilerini yükseltecekler ve tekrar sınava gireceklerdir. Tüm yeterlilik birimlerinde başarılı olamayan adaylara, başarılı oldukları yeterlilik birimlerinin başarı belgeleri verilmektedir. Adayın ilk sınav tarihinden itibaren 2 yıl içerisinde minimum mesleki yeterlilik koşullarını sağlayana kadar yeterlilik birimlerinden veya bölümlerinden tekrar sınava girme hakkı vardır.

Teorik eğitimde olduğu gibi çeşitli eğitim kurumlarından mezun olup, o mesleği yapmak isteyenlerin ise böyle bir olanağı yoktur. Bu kişiler uygulamalı eğitim alamamaktadırlar. Zira liman iş makineleri ve vinçler milyon dolarlar değerinde makineler olduğu için hiçbir kuruluş bu değerli makineleri dışarıdan gelen birine eğitim maksadıyla kullanılmamaktadır. Bu nedenle simülör / iş makineleri ile donatılmış bir liman çalışanları eğitim merkezi kurulması gerekmektedir.

4. KARIYERPORT EĞİTİM MERKEZİ

TÜRKLİM tarafından meslek standartları hazırlanan ve MYK tarafından onaylanarak resmi gazetede yayımlanan meslekler alanında hizmet verecek ilgili kurumlar tarafından akredite edilmiş bir Mesleki Yeterlik (KARIYER-PORT) Eğitim Merkezi kurulması ön görülmüştür.

Kariyerport Eğitim Merkezi'nin satın alınacak veya inşa edilecek bir binada hizmet vermesi düşünülmektedir. Kariyerport Eğitim Merkezi bu sayede bir müfredat dahilinde uygulamalı eğitimler ile sektöre yönelik eleman yetiştirebilecektir. Toplam 6 yıl içerisinde limanlarda çalışan tüm personelin çalışma alanı ile ilgili eğitimden geçirilmesi hedeflenmektedir.

Resim 1. Kariyerport Simülatörü

Kariyer Port projesi kapsamında kurulacak Eğitim Merkezi bu işletmelerin en önemli sorunu olan kalifiye eleman ihtiyacını geçerli, güvenilir ve sürdürülebilir bir yapı içinde karşılayacaktır. Proje kapsamında yapılacak çalışmalarda, iş ve zaman planını etkin biçimde uygulayabilmek için öncelikle TÜRKLİM'e üye proje illerindeki (60 liman) liman işletmeleri ile birlikte çalışılacaktır (Türklım - 2015).

Günümüzde limanlarımızda toplam istihdam edilen personel yaklaşık 23 bin kişidir. Yatırımı süren yeni liman projeleri ile birlikte söz konusu sayı 30 bini bulacaktır.

TÜRKLİM Eğitim Merkezi Projesi genel anlamı ile tecrübe ile öğrenilmiş bilgiler ile mesleğini icra etmeye çalışan liman personelinin sistematik bir eğitim sürecinden geçirilerek bilgi ve beceri düzeyini arttırmayı ve seviyelerini ölçen bir sınav sonucunda başarılı olanların sertifikalandırılması projesidir. Eğitim alan personel genel anlamı sadece yaptığı iş ile ilgili değil limanın bir bütün olarak çalışmasını anlayacak,

çevreye duyarlılığı öğrenecek iş kazaları konusunda bilgi sahibi olacak ve yaptığı işin detaylarını öğrenecektir.

Türkiye’de Limancılık Sektörüne Yönelik Mesleki Eğitim ve öğretim programlarının iş piyasası gereklerine göre oluşturulmasında, bireylerin mesleği icra edebilme becerilerinin tespitinde meslek standartları temel teşkil etmektedir. Meslek standardı; bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için, gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normlar olarak tanımlanabilir (MYK, 2011). Uluslararası mesleki standartlara ilişkin önemli kurumlar, dünya genelindeki çalışma kurallarını belirleyen Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Avrupa Birliği’dir. ILO tarafından oluşturulan Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması (ISCO) 2007 Aralık’ta güncellenerek ISCO-08 oluşturulmuştur (ILO, 2010). Kariyerport Eğitim Merkezinin amacı limanda çalışan ve limanda çalışmak isteyenlerin sistematik bir eğitimden geçirilerek meslek standartlarına ulaştırılmasıdır.

“Türk Limancılık Sektörü Raporu 2015” kapsamında Kariyerport gelecekte oynayabileceği rollerin belirlenmesi amacı ile bir anket çalışması hazırlanmıştır. Ankette Türk özel sektör liman yöneticilerinin; limancılık sektöründe mesleki eğitim, istihdam gibi konulardaki değerli görüşlerinden yararlanılması amaçlanmıştır. Sorular cevaplanırken Türkiye’deki tüm özel limanların tamamı göz önüne alınmıştır.

Anketler formları Haziran – Temmuz 2015 tarihleri arasında TÜRKLİM üyesi tüm limanlara gönderilmiş ve % 85 oranında çalışmaya katılım sağlanmıştır (Türklim - 2015).

Limanlardaki eğitilmiş iş gücüne ilişkin liman yöneticilerinin ön görüşlerinin analiz edildiği ankette neredeyse tüm limanlarda çıkan sonuç eğitilmiş iş gücünün iş verimini yükselttiği ve kaza / hasar riskini azalttığı yönündedir. Liman çalışanların bilgi ve beceri düzeylerinin belli standartta olması liman yöneticileri tarafından tercih edilmektedir. Operatör eğitimlerinde ise uygulamalı eğitimlere önem verilmesinin faydalı olacağı ortaya çıkmıştır. Bir diğer sonuç ise limanlar işe alımlarda geçerli eğitim kurumlarından belgeli olan çalışanları tercih etmeleridir

TÜRKLİM (Kariyerport) Eğitim Merkezinin temel amacının ne olması gerektiğinin sorgulandığı ankette , anketi cevaplayanlar tarafından “liman çalışanlarının bilgi ve becerisini artırılması Eğitim Merkezi'nin temel amacı olarak” belirlenmiştir. Limanda çalışacak yeni personelin eğitimi ikinci sırada yer alırken sertifika programlarına yönelik eğitim isteği üçüncü sıradadır. Limanların önemli bir bölümünün kendi iç eğitimleri ile verdiği liman çalışanlarının bilgilerinin güncellenmesi önerisi ankette ilgi görmemiştir (Türklim - 2015).

5. TÜRKİYE DE MESLEKİ YETERLİLİK BELGESİ İLE İLGİLİ GELİŞMELER:

Ülkemizde Mesleki Yeterlilik Belgesinin zorunlu hale getirilmesi çalışmaları yaşanan Soma ve Ermenek Faciası ve Şişli Asansör Kazasından sonra hız kazanmış ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” ile birlikte;

✓ Mesleklerin ihtiva ettikleri tehlike derecelerine göre sınıflandırılarak belge zorunluluğunun getirilmesi ile
✓ Sınav ve belge ücretlerinin işsizlik fonundan karşılanması hususları gündeme gelmiştir.

Bu çalışmalar sonucu ; 6645 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 23 Nisan 2015 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Kanuna göre:

- Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerden olan,
- MYK tarafından sınav ve belgelendirme faaliyetleri aktif olarak yürütülen,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yayımlanan tebliğlerde belirtilen mesleklerde çalışanlar
- Tebliğ tarihi itibarıyla 12 ay içerisinde MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi sahip olmak zorundadırlar.

Bu kanun ile 5544 sayılı MYK Kanunda da değişiklik yapılarak,

“**MADDE 74** – 5544 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 1 – (1) Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerden olup, Kurumca standardı yayımlanan ve Bakanlıkça çıkarılacak tebliğlerde belirtilen mesleklerde, tebliğin yayım tarihinden itibaren on iki ay sonra bu Kanunda düzenlenen esaslara göre meslekî yeterlilik belgesine sahip olmayan kişiler çalıştırılmaz. 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununa göre ustalık belgesi almış olanlar ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı meslekî ve teknik eğitim okullarından ve üniversitelerin meslekî ve teknik eğitim veren okul ve bölümlerinden mezun olup, diplomalarında veya ustalık belgelerinde belirtilen bölüm, alan ve dallarda çalıştırılanlar için meslekî yeterlilik belgesi şartı aranmaz.

(2) Bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının görev alanlarını ilgilendiren mevzuatta bu maddede belirtilen hususlara ilişkin gerekli düzenlemeler bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on iki ay içinde yapılır.

(3) Birinci fıkraya ilişkin denetimler iş müfettişlerince yapılır. Birinci fıkrada belirtilen hükümlere aykırı davranan işveren veya işveren vekillerine Çalışma ve İş Kurumu il müdürü tarafından her bir çalışan için beş yüz Türk lirası idari para cezası verilir. Bu Kanuna göre verilen idari para cezaları tebliğinden itibaren bir ay içinde ödenir.”

Hükümleri getirilmiştir.

Buna göre, Çalıştıkları ilgili bölüm, alan , dal veya iş makinelerinde;

- Ustalık belgesi
- Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Mesleki ve Teknik Eğitim Okulu diploması
- Üniversitelerin mesleki ve teknik eğitim veren okul veya bölüm diploması sahibi olanların bu zorunluluk kapsamında mesleki yeterlilik belgesi alma şartı bulunmamaktadır.

Kanunda istisna tanınan belge ve diplomalar haricindeki hiçbir belge (Sürücü kursları, Meslek odaları ve diğer bakanlıklardan alınan Belgeler) zorunluluk şartını sağlamamaktadır.

Kanun gereği olarak ilk tebliğ İlk tebliğ 25 Mayıs 2015 tarihinde yayımlanmış ve Enerji, Metal, Otomotiv ve İnşaat sektörlerinde 40 meslekte belge zorunluluğu getirilmiştir. Bu nedenle yayınlanan 40 meslekte 26 Mayıs 2016 tarihi itibarıyla belgesiz kişiler çalıştırılmayacaktır. İlk tebliğde ki mesleklerin seçiminde uygulamada herhangi bir dar boğaza neden olmadan pilot edilebilmesi amacıyla aktif işletilen belgelendirme süreci olması ve birden fazla yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşu olması gibi faktörler dikkate alınmıştır.

Ancak belge zorunluluğu ilk tebliğ ile sınırlı kalmayacak, Bakanlıkça yayımlanacak yeni tebliğler ile tehlikeli ve çok tehlikeli işler sınıfında yer alan halihazırda belge verilen 106 meslek belge zorunluluğu kapsamına alınacaktır.

Mesleki Yeterlilik Belgelerinin zorunlu hale gelmesinin yanı sıra, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda değişiklik yapılarak; tebliğlerde belirtilen meslekler için bahse konu desteğe ek olarak sınav ve belge ücretlerinin de İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanması sağlanmıştır. Bu kapsamda;

Tebliğ tarihinden itibaren - 31.12.2017 tarihine kadar, Belge ücreti+ sınav ücretinin tamamı;

01.01.2018'den – 31.12.2019 tarihine kadar, Belge ücreti + sınav ücretinin yarısı İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacaktır.

Türkiye'de denizcilik, liman işletmeciliği ve acentelik alanlarında nitelikli insan kaynağı konusunda büyük bir açık bulunuyor.

İş hayatında eğitimi tecrübeden, tecrübeyi ise eğitimden ayrı düşünmemek gerekiyor

Eğitim hayat içindir. Sürekliliği olan bir eğitim sizleri başarıya ulaştıracak olan anahtardır.

Lucien Arkas

KAYNAKÇA

Arabelen G. ve Çetin Karataş Ç. (2013) *Türkiye Limancılık Sektör Raporu* Türklim İstanbul.

Mesleki Yeterlilik Kurumu <http://www.myk.gov.tr> , Erişim Tarihi: 08.09.2015

Resmi Gazete : (www.turklim.org/kport/meslek-standartlari) , Erişim Tarihi: 08.09.2015

Resmi Gazete tarih 23 Nisan 2015 : 6645 sayılı “İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” Erişim Tarihi: 08.09.2015

T.C. Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı - *Denizyolu Ulaştırması Komisyon Raporu* - 9. ve 10. Ulaştırma Şuraları (1998-2009) İstanbul

Türkiye Liman İşletmecileri Derneği <http://www.turklim.org>., Erişim Tarihi: 08.09.2015

Türklim (2015). *Türkiye Limancılık Sektör Raporu* İstanbul

Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı - *Ulaştırma Bakanlığı Stratejik Plan, 2009-2013* . <http://www.denizcilik.gov.tr>